

Резюме на проект

Наименование на проекта: Организираната престъпност на Балканите през погледа на законодателя
Водещ експерт: Ива Пушкарлова
Период: 2008 г.
Финансиране: ИОО - София, ИОО - Ню Йорк
Кратко описание: Проектът включва сравнителноправно изследване на позитивноправната уредба на организираната престъпна дейност в наказателните закони на балканските държави (България, Албания, Хърватска, Румъния, Гърция, Турция). Извършено е въз основа на стандартизирано зададени цели и методи на проучване и анализ. Последвано е от анализ на общите тенденции и законодателни подходи при уредбата на организираната и груповата престъпност и техните форми. Изследването е публично представено и обсъдено на заключителна регионална конференция с участието на представители на трите власти в лицето на органите, ангажирани с превенцията и противодействието на груповата и организираната престъпност, неправителствения сектор и академичната общност.
Резултати и заключения: • Необичайно бързото развитие и разпространение на организираната престъпност на Балканите е резултат от натрупването на предпоставки, всяка от които самостоятелно поражда явлението. • Организираната престъпност в посткомунистическите балкански държави принадлежи към „държавния” или „източноевропейския” тип, като индивидуалният ѝ профил пряко зависи от особеностите на местния тоталитарен режим. Държавният произход е фактор както за бързото укрепване и ограничения брой на престъпните сдружения, така и за относително бързия им отказ от насилието като средство за постигане на престъпните цели. Единственото изключение от тази тенденция е албанската организирана престъпност, чиято склонност да си служи с насилие е съчетан резултат от влиянието на италианската Н’дрангета и военно-политическата въввлеченост в конфликта в Косово. • Организираната престъпност на Балканите има регионален и транснационален характер, първоначално обусловен от относителната икономическа равнопоставеност в обществата на прага на прехода и мащабната емиграция на работна сила към Гърция, Турция и държави извън Балканите. • Правният и политически нихилизъм, формиран при недемократичните диктатури като отрицателно отношение на обществото към държавната регулация, е една от основните причини за липсата на изявен терористичен профил в организираната престъпност в бившите тоталитарни държави на Балканите. Единственото изключение е албанската организирана престъпност, чийто терористичен уклон е предизвикан от действието на допълнителни фактори: 1. израстването на великоалбанския национализъм върху крайна интерпретация на политическата идея за независимост на Косово; и 2. значението на религиозната принадлежност на албанските престъпни групи, която ги сближава с турските религиозно ориентирани терористични групи. • Законодателната активност е сред водещите фактори за динамиката на организираната престъпност на Балканите. Тя се характеризира със закъсняване спрямо обективното развитие на явлението и несъобразеност с особеностите му.

- Дерегулацията на основни сектори, която възниква при срива на недемократичните режими на Балканите, отваря нормативен, административен и правораздавателен вакуум, в който личността, собствеността и общественият ред не са защитени от държавата, а обществото не формира очакване за тяхната държавна закрила. Това обуславя обществено търсене на алтернативни форми на защита и самопомощ, някои от които приемат формата на престъпни сдружения, упражняващи нерегламентирана дейност.
- „Извънзаконна” природа на престъпните сдружения поражда стремеж за легитимирането им през доминиращите политически емоции на обществото - поставторитарни антидържавни или националистични настроения. В съчетание с неадекватната реакция на законодателя това води до ненавременно разпознаване на сдруженията като общественоопасни, което блокира възможността за адекватното им противодействие. Изводът за противообществената им природа става общовалиден едва в онези късни етапи на преходния период, в които се възстановява осъзнатото обществено изискване за държавен тип закрила чрез регулация и контрол върху спазването ѝ.
- На Балканите законодателната оценка е силно повлияна от външнополитическите приоритети на държавите от региона и отразява възгледите и констатациите на международния законодател. Налице е ясна тенденция за тяхното автоматично въвеждане в националните законодателства. Законодателният подход е формален и незаинтересован. Хармонизацията не е съобразена с действащото право и води до противоречия и нормативно излишество, основно в областта на трафика на хора и изпирането на пари. Това се наблюдава най-ясно в България, Румъния и Хърватия.
- Въпреки системата двустранни и многостранни споразумения за сътрудничество в противодействието на организираната престъпност, която обхваща всички изследвани държави, националните им законодателства срещу организираната престъпност се развиват при пълна липса на регионални стимули за уеднаквяване. В областите, за които липсват международни стандарти, съществува нормативна празнота или различна нормативна интерпретация в отделните държави. На междудържавно равнище липсата на хармонизирана законова политика допуска износ на специфична организирана престъпност в държави, в които защитата срещу конкретното ѝ проявление е по-слаба. При неуспешно инкорпориране на международноправния стандарт в някоя от държавите това води до срив на наказателноправната защита в конкретната област и е условие за концентрация на регионална престъпност в тази държава.
- Границите между държавите носят повече ползи на организираната престъпност, отколкото на наказателното правосъдие и законността.